

Альма Матер; Академический проект, 2008. – 253 с.

4. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: в 2 т. / А. Н. Леонтьев – М.: Педагогика, 1983. – Т. 2. – 318 с.

5. Мясищев В. Н. Основные проблемы и современное состояние психологии отношений // В. Н. Мясищев // В кн.: Психологическая наука в СССР. – М., Изд-во АПН РСФСР, 1960, – т. II. – С. 110–125.

6. Никитин В. Ю. Формирование творческой личности балетмейстера (в процессе профессионального обучения) / В. Ю. Никитин // Искусство и образование. – 2007. – №4. – С. 45–66.

7. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1973. – 176 с.

8. Слостенин В. А. Педагогика / В. А. Слостенин. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 321 с.

9. Узнадзе Д. М. Экспериментальные основы психологии установки / Д. М. Узнадзе. – М., 1949. – 432 с.

REFERENCES

1. Anan'ev, B. N. (2001). *O problemakh sovremennoho chelovekoznanyya*. [On problems of modern anthropology]. Moscow.

2. Anys'kyna, N. N. (1998). *Professyonal'naya napravlennost' kak usloviye uspehnosti v professyonal'noy deyatel'nosti*. [Professional orientation as a condition of success in professional activity]. Tyla.

3. Zorylova, L. S. (2008). *Poysk dukhovnykh ydealov lychnosti v nauke, kul'ture y muzikal' nom yskusstve: monohrafiya*. [The quest for spiritual ideals of personality in science, culture and music: monograph]. Moscow.

4. Leont'ev, A. N. (1983). *Yzbrannue psikhologicheskiye proizvedeniya*. [Selected psychological works: in 2 vol]. Moscow.

5. Myasyshchev, V. N. (1986). *Osnovnye problemy y sovremennoe sostoyaniye psikhologyy otnoshenyy*. [The main problems and current state of the psychology of relationships]. Moscow.

6. Nykutyin, V. Yu. (2007). *Formyrovaniye tvorcheskoy lychnosti baletmeystera (v protsesse professyonal'noho obucheniya)*. [The formation of the creative personality of the choreographer (in the process of professional training)]. Moscow.

7. Rubynshteyn, S. L. (1973). *Problemy obshchey psikhologyy*. [Problems of General psychology]. Moscow.

8. Slastenyn, V. A. (2005). *Pedahohyka*. [Pedagogy]. Moscow.

9. Uznadze, D. M. (1949). *Eksperymental'nye osnovy psikhologyy ustanovky*. [Experimental foundations of psychology installation]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БОСИЙ Василь Сильвестрович – заслужений працівник культури України, доцент кафедри хореографічних дисциплін Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів хореографії.

СИВОКОНЬ Юрій Михайлович – старший викладач кафедри хореографічних дисциплін Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів хореографії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BOSYI Vasyl Sylvestrovych – Associate Professor of musical art and choreography department at the art faculty of Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of choreography.

SYVOKON Yrii Mykhailovych – Senior lecturer of musical art and choreography department at the art faculty of Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of choreography.

Дата надходження рукопису 12. 11. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов

УДК 378.937

ТАТАРНИКОВА Анжеліка Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, викладач Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової e-mail: angelikatatarnikova75@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ-МУЗИКАНТА ЯК АРТ-МЕНЕДЖЕРА: ДАНИНА МОДИ ЧИ ПОТРЕБА ЧАСУ?

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Ринкові соціально-економічні відносини в нашій країні суттєво вплинули на виробничі відносини у всіх

сферах українського суспільства, у тому числі й у сфері культури, науки й освіти. Через це все більш високі вимоги висуваються не тільки до праці, кваліфікації,

але й до гнучкості, мобільності, професійності, активності, відповідальності сучасних фахівців сфери культури й мистецтв. Вони повинні володіти новими методами управління й сучасними технологіями у сфері своєї професії, швидко реагувати на зміну ситуацій глобального й локального арт-ринків й способів маркетингу, приймати оптимальні рішення щодо перспектив розвитку національної арт-індустрії.

Натомість сьогодні ще не побудовано єдиного механізму формування якісних ознак сучасного лідера-управлінця у сфері культури й мистецтв як арт-менеджера, незважаючи на те, що жорсткі вимоги до його особистісних та професійних якостей демонструють важливість і нагальну потребу у впровадженні лідерства в національну систему арт-бізнесу й менеджменту. У сучасних умовах зростає увага до підбору інноваційно налаштованих керівників управлінських структур в галузі культури та мистецтва, які мають бути професійними управліннями, яким притаманна професійна компетентність з арт-менеджменту, відповідальність, здатність і готовність до творчої й маркетингової діяльності.

Крім того, високий рівень нестабільності зовнішнього середовища бізнесу загалом та арт-бізнесу зокрема в Україні проявляється незрівнянно сильніше, ніж у країнах з розвинутою економікою. Тому для випускників вітчизняних вищих навчальних закладів культури й мистецтва так важливо нове бачення управлінських проблем в артосфері, їхнє вивчення і використання в практиці арт-менеджменту. Майбутні фахівці сфери культури й мистецтва, набуваючи професійної компетентності арт-менеджерів, мають розуміти механізми, що управляють людською поведінкою в артосфері, плідно використовувати їх, виявляти розуміння сутності законів розвитку системи арт-індустрії, доходити до причин, що лежать в основі її змін.

Натомість, в галузі культури й мистецтв, як свідчить практика, спостерігається гостра нестача таких фахівців, які, зокрема, змогли б налагодити взаємини музичного колективу з відповідними суспільними й адміністративними структурами, від позицій яких залежить фінансування галузі, контакти з меценатами й спонсорами, зацікавленими в здобутках вітчизняного музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах євроінтеграції на перший план висуваються проблеми, пов'язані з модернізацією і диверсифікацією вітчизняної системи мистецької (І. Зязюн,

М. Поплавський) і музично-педагогічної (Н. Белова, І. Бойчев, О. Олексюк, Г. Падалка, В. Черкасов, Л. Шевченко, О. Щолокова) освіти; оновленням змісту, форм і методів професійної підготовки сучасного фахівця-музиканта як творчої особистості (Є. Абдуллін, Л. Арчажникова, О. Блох, С. Гінзбург, Л. Зорилова, Н. Дощечко, М. Картавцева, В. Кузнєцова, Г. Ципін). Серед найбільш актуальних питань дослідники розглядають ті, які стосуються розвитку особистості студентів творчих професій як ефективних виконавців і, одночасно, арт-менеджерів в сфері музичного мистецтва. Через це, особливо затребуваними постають дослідження з вияву особливостей менеджерської діяльності, умов і факторів досягнення в ній успіху (Е. Борисова, В. Карпов, А. Ситніков, О. Виханський, А. Наумов, Р. Кричевський); з'ясуванні ролі потенціалу персонального менеджменту в становленні професійно-управлінської культури музиканта (А. Акчуріна, Т. Житеньова); вдосконалення дидактичного потенціалу арт-менеджменту як навчальної дисципліни (О. Шилова); розробки способів навчання студентів менеджменту музичного шоу-бізнесу (С. Іванов); уточнення сутності (В. Адольф, В. Байденко, В. Сластьонін), структури (О. Анісімова, Н. Лобанова, Т. Майборода), видів (О. Біда, І. Зимня, Н. Зовніченко, М. Князян, С. Мельничук, В. Радул, О. Ткаченко, С. Шандрук) професійних компетентностей суб'єктів сфери соціокультурних послуг та музичного виконавства.

Враховуючи доробки вчених, очевидно, що у процесі професійної підготовки фахівців-музикантів, яка відбувається у різних типах вітчизняних навчальних закладів, має місце суперечність: між бажанням випускників працювати керівниками музичних колективів, створювати й успішно просувати на арт-ринок творчі продукти своєї діяльності та відсутністю теоретичних знань з арт-менеджменту й індивідуального досвіду з впровадження його провідних технологій; між особистою потребою студентів-музикантів у набутті професійної компетентності з арт-менеджменту вже під час фахової підготовки та недостатньою розробленістю теоретико-концептуальних і науково-методичних засад відповідної освітньої технології.

Мета статті полягає в співставленні та узагальненні зарубіжного й вітчизняного передового педагогічного досвіду з формування особистості майбутнього фахівця-музиканта як арт-менеджера у процесі мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначають науковці, у ринковому суспільстві мистецтво існує переважно у форматі ділових відносин між митцем та споживачем продукту його творчої діяльності, оскільки бізнес і культура «приречені на співпрацю», яка є одним із способів реалізації громадянського суспільства [6]. Через це конкретні способи управління цими діловими відносинами вивчає та відображує порівняно молода наука – арт-менеджмент, яка виникнувши на стику бізнесу й мистецтва (менеджмент у сфері мистецтва), фіксує закономірності специфічної взаємодії митців та споживачів культурних продуктів у вигляді певної методології та теорії.

Суттєво й те, що в країнах з високим рівнем розвитку ринкової економіки та громадянського суспільства, таких як США, Канада, Франція, Велика Британія, Німеччина, в наступний час вельми популярними є університетські курси з арт-менеджменту. Зумовлено це тим, що сфера культури з її різноманітними видами форм власності та організацій забезпечує арт-менеджерам широке поле діяльності. Крім того, поєднуючи в собі переваги бізнес-шкіл та мистецьких навчальних закладів, програми з арт-менеджменту надають можливість випускникам з успіхом використовувати здобуті управлінські знання й менеджерські здібності в інших сферах суспільного життя – політиці, науці, спорті, туризмі, освіті тощо. Через це в умовах глобалізації сучасного ринку випускники програм з арт-менеджменту, особливо ті з них, хто не боїться нововведень, експериментів, ризиків – усього того, що ідеологи «американського способу життя» називають challenge (виклик), можуть сподіватися на успішну професійну кар'єру від локального до федерального й міжнародного масштабу [5].

Про важливість підготовки менеджерів у сфері мистецтва свідчить діяльність Міжнародної асоціації освіти з мистецького менеджменту [9]. Завданням асоціації, яка виникла у США у 1975 р., є узгодження й розвиток навчальних програм у цій галузі, координація наукових досліджень та підтримка майбутніх медіаторів між світом культури, мистецтва та широкою публікою. Крім того, асоціація здійснює розробку освітніх стандартів для таких дисциплін, як фінансовий аналіз, маркетинг та фандрейзинг, стратегічне планування, правові та етичні аспекти менеджменту мистецтв, культурна політика, лідерство та менеджмент, мистецьке міжнародне середовище створення мистецького продукту

тощо. Ідея розробки стандартів полягає в тому, щоб надати працедавцям гарантії щодо якості підготовки управлінських кадрів, незалежно від специфіки кожного навчального закладу або окремої програми.

Асоціація, об'єднуючи понад 100 університетів та коледжів, що здійснюють ґрунтовну професійну підготовку культурних лідерів до майбутніх викликів, постійно проводить міжнародні конференції, підтримуючи ініціативи щодо впровадження й вдосконалення програм з арт-менеджменту на рівнях бакалавра і магістра. Асоціація сприяє розробці стандартів для бакалаврських і магістерських програм у галузях візуальних, виконавських мистецтв, літератури, медіа, сервісних організацій у сфері культури [1].

Незважаючи на різні назви (Arts Management, Arts Administration, Arts and Cultural Management, Arts Leadership), зазначає О. Часник [7], програми з менеджменту у сфері мистецтва в американських університетах мають чимало спільних концептуальних ознак. Базові підходи до підготовки професіоналів у цій галузі, на думку автора, зводяться до трьох провідних настанов:

– на базі мистецьких коледжів, а не шкіл бізнесу, університети здійснюють підготовку не чиновників у сфері культури, а високопрофесійних арт-менеджерів під гаслом «Якщо любите мистецтво, ви можете зробити кар'єру, підтримуючи його», які мають забезпечувати баланс інтересів на рівнях індивіда (митець), організацій, територіальних громад, держави. Принцип;

– в центрі уваги навчального процесу – мистецтво і митці («арт-менеджер починається з мистецтва»), оскільки арт-менеджери розглядаються як посередники, покликані, у першу чергу, координувати численні ресурси, необхідні для створення, підтримки та подальшого розвитку мистецьких організацій, здійснюючи посередницьку роль, як в законодавчій і політичній, так і економічній площині. Навчальні програми, відповідно, складаються за принципом «Готуємо менеджерів з артистів, а не артистів з менеджерів»;

– навчальні програми забезпечують оптимальний баланс між теоретичними і прикладними складовими, до основних дисциплін фаху входять курси під назвами «Арт-менеджмент і суспільство», «Арт-менеджмент і культурна політика» (Університет м. Буффало, штат Нью-Йорк); «Законодавство і мистецтво», «Менеджмент у багатокультурному суспільстві», «Мас-медіа і суспільство», «Інновації та зміни в

суспільстві» (Університет Карнегі Меллона, штат Пенсільванія); «Культура і суспільство» (Університет Північного Колорадо). У межах цих курсів розглядаються, зокрема, такі питання: що таке культурна політика; хто визначає культурну політику в Сполучених Штатах; яким чином формувалося нинішнє культурне середовище країни; як арт-менеджери можуть впливати на політику держави в галузі культури. Останнім часом акцент робиться на крос-культурному підході до вивчення арт-менеджменту, що передбачає ознайомлення майбутніх лідерів культури з етноментальними особливостями представників різних культур, принципами міжкультурного діалогу, основами діяльності мульти- і транснаціональних корпорацій [7].

Випускники програм, орієнтованих у першу чергу на мистецтво, здобувають ступінь магістра з арт-менеджменту – Master of Arts Management (Університет Карнегі Меллона, Університет Клермонт, Університет Східного Мічигану, Університет Північного Колорадо та ін.); магістра гуманітарних наук – Master of Arts (Американський університет у Вашингтоні, Університет Нового Орлеана, Університет штату Індіана в Блумінгтоні, Університет штату Огайо в Колумбусі та багато інших); магістра мистецтв – Master of Fine Arts (Університет Південного Юта, Університет штату Флорида та ін.). Набагато рідше, констатує автор, випускники програм з арт-менеджменту одержують диплом магістра бізнес-менеджменту – Master of Business Administration (Університет штату Вісконсін) або магістра точних наук – Master of Science (Бостонський університет, Університет Шенандоа в Вінчестері, штат Вірджинія).

Назви більшості академічних ступенів арт-менеджерів, на думку О. Часник [7], свідчать про переважно гуманітарний, мистецькознавчий підхід до освіти в цій галузі. Зокрема, першокурсників ознайомлюють з історією і філософією мистецтв, з історією і сучасною діяльністю найрізноманітніших мистецьких організацій (зокрема неприбуткових), з викликами, що зустрічають менеджерів на різних етапах існування цих організацій. Натомість питома вага дисциплін, присвячених вивченню бізнесу, зростає з кожним наступним роком навчання. І якщо майбутні арт-менеджери спочатку прослуховують загальні курси етики та естетики, то далі вони залучаються до опанування основ бізнесу в мистецтві та дослідження специфіки роботи імпресаріо. На наступному етапі студенти обирають для себе конкретну галузь арт-менеджменту – менеджмент образотворчого або музичного

мистецтва, філармонії, музеїв, театру, кіно або шоу-бізнес узагалі. Вони відвідують лекції фахівців, що працюють у реальному арт-бізнесі, музеї, виставки, картинні галереї, знімальні майданчики, всілякі мистецькі й музичні заходи, спостерігаючи за способами реалізації теоретичних положень з наявною практикою функціонування артосфери в умовах ринкової економіки. Далі йде обов'язкова практика в компанії звукозапису, музеї, театрі, на телебаченні під керівництвом місцевих професіоналів (тривалість практики сягає 480 годин при середньому обсязі програми з арт-менеджменту 36 кредитів). І, нарешті, студент-старшокурсник захищає випускний проект (індивідуальний або груповий), спрямований на вирішення реальної проблеми громади. Це може бути, наприклад, організація арт-шоу, художньої виставки, концерту, промоція п'єси або фільму. Як зазначає О. Часник, зазвичай студентська практика і випускний проект є надійним трампліном для подальшої кар'єри арт-менеджера [7].

Нині у США діє 37 бакалаврських і магістерських програм з арт-менеджменту, мистецького адміністрування, що готують майбутніх виконавчих директорів, менеджерів з фандрейзінгу, планування, а також маркетологів та фінансових менеджерів. Названі програми існують у структурі різних департаментів, факультетів. За ними готують фахівців зі значним розмаїттям дипломів та звань: окремі програми передбачають тісну співпрацю між кількома департаментами (наприклад, між мистецьким та бізнес-школою), інші працюють з факультетами архітектури або освіти. Зміст програм є різним і залежить від фахової спрямованості: серед них є як багатоаспектні, так і спрямовані лише на одну мистецьку галузь або дисципліну [1].

Одним із ключових факторів, які перешкоджають отриманню сучасної освіти менеджерами культури в Україні, є загальна відсутність академічних навчальних програм з мистецького менеджменту. Хоча децентралізація, комерціалізація та інтернаціоналізація української сфери культури вимагають від менеджерів поєднання знань у галузі мистецтва та управління, вітчизняні вищі навчальні заклади культури і мистецтв дещо відстали з відповіддю на ці вимоги. Це пояснюється тим, що менеджмент культури як самостійна дисципліна ще не повністю введений в Україну. Не тільки традиційні університети, а й художні школи часто відмовляються сприймати унікальний і самодостатній характер менеджменту культури як

професійної кваліфікації, не враховують його потенціалу на ринку праці [1].

На сьогодні, за даними каталогу вищої освіти України, є дев'ять програм, які належать до менеджменту культури, чотири з яких функціонують у вищих навчальних закладах столиці (Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого; Київському національному університеті культури і мистецтв; Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв; Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури), три – в обласних центрах сходу України (Харківській державній академії культури; Харківському національному університеті мистецтв; Луганському державному інституті культури і мистецтв). Також діє програма з менеджменту культури на факультеті культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка, яка, включаючи один або два курси з управління, вважається обов'язковою умовою навчання майбутніх театрознавців через їх ознайомлення з виробничим і творчим життям професійних театрів, із процесом створення та реалізації вистави, з безпосередньою роботою театральних митців, тому включають один або два курси управління в свої навчальні програми. Крім того, програма навчання менеджменту культури існує на гуманітарному факультеті Одеського національного політехнічного університету. Авторська програма з викладання курсу арт-менеджменту майбутнім диригентам хору застосовується в Одеській державній музичній академії ім. А. В. Нежданові.

У більшості мистецьких вищих навчальних закладів ці програми існують у вигляді поєднання в ширшому контексті мистецтва, культурології, гуманітарних наук або наук загального управління. Оскільки моніторинг структури і змісту цих програм та їхня оцінка ніколи не здійснювались, то якість освіти, яку вони забезпечують, залишається під питанням. Це ставиться під сумнів визнання отриманих студентами освітньо-кваліфікаційних рівнів в інших країнах. Натомість, дуже важливо, щоб ці програми наближалися до змісту програм провідних університетів світу, які готують фахівців з мистецького менеджменту, сприяли працевлаштуванню випускників та полегшували їхнє академічне визнання як основу для подальших досліджень.

Хоча перша програма в галузі організації та управління мистецтвом була створена в Україні майже чотири десятиліття тому, питання про легітимність в Україні

менеджменту культури й соціально-культурної діяльності, а також арт-менеджменту і музичного менеджменту як академічних дисциплін до сьогодні залишається остаточно не вирішеним, не зважаючи на те, що воно неодноразово підіймалося й обговорювалося фахівцями, які розробляли робочі програми означених курсів і елективних спецкурсів. Наприклад, такі дисципліни, як «Культурологія», «Менеджмент» посіли за цей час своє законне місце в українській системі академічної освіти, а менеджмент культури та арт-менеджмент, як і раніше, займають маргінальне становище стосовно більш традиційних дисциплін. Основну причину такого стану науковці (С. Іванов, О. Шилова) вбачають у відсутності інформаційних ресурсів з розповсюдження знань у галузі культурного, мистецького й музичного менеджменту.

За словами Ф. Кольбера [4], наукові конференції та публікації у профільних журналах є важливими передумовами набуття знань з менеджменту культури та створення теоретичної бази для навчальних програм. Відсутність в Україні професійних видань з менеджменту культури, мала кількість конференцій, відсутність інших інформаційних ресурсів гальмують формування теоретичної бази для створення та вдосконалення навчальних програм і уповільнюють поширення знань з менеджменту культури серед педагогів і практиків. Крім того, бракує професійної мережі й комунікацій між фахівцями з менеджменту культури й мистецтва, а також комплексних і системних наукових досліджень в цій галузі.

Не припустимим, на нашу думку, є те, що в Україні майже відсутня інформація про освіту з менеджменту культури й мистецтва. Дослідження, спрямовані на поповнення існуючої інформації, повинні включати в себе ретельне вивчення типів існуючих програм, академічних та неакадемічних, їх потужності, змісту, мети навчання і результатів, а також методичних прийомів. Активно працює в цьому напрямку кафедра організації театральної справи Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, яка підтримує тісний зв'язок з науковими і навчальними творчими закладами та багатьма відомими зарубіжними й вітчизняними фахівцями, шукає можливості професійно розв'язати складні проблеми, надати допомогу викладачам і студентам. Такі дослідження стають основою для створення теоретичної бази та підготовки положень зі створення програм з

менеджменту культури, сприяють процесу класифікації, аналізу та контролю якості програм. Зокрема, розроблені програми та методики їхнього створення були представлені в колективній монографії [6].

Враховуючи творчі здобутки вітчизняних фахівців з менеджменту культури, передовий досвід зарубіжних університетів щодо впровадження програм з мистецького менеджменту, нами спроектовано модель організації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців-музикантів з арт-менеджменту, що функціонує в єдності мотиваційно-цільового, дидактико-стратегічного, організаційно-діяльнісного, змістовно-процесуального й контрольно-результативного блоків їх фахової підготовки [5]. Експериментально виявлено педагогічні умови (збагачення змісту мистецької освіти питаннями теорії арт-менеджменту; супровід самостійно-дослідницької діяльності студентів з опанування провідних технологій арт-менеджменту; забезпечення пріоритету методів проектної й художньо-творчої діяльності при викладанні гуманітарних і спеціальних дисциплін; педагогічна підтримка особистісно-професійного саморозвитку студентів як майбутніх арт-менеджерів у сфері музичного мистецтва), що забезпечують ефективність формування особистості фахівця-музиканта як майбутнього арт-менеджера.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На відміну від зарубіжних країн з розвиненим механізмом ринкової економіки, зокрема США, Велика Британія, Німеччина, Франція, в яких професійна компетентність з арт-менеджменту визнається невід'ємною предметно-функціональною складовою професіоналізму особистості та діяльності фахівців мистецького напрямку, яка зумовлює їхню мобільність у сфері арт-ринку і мистецьких послуг, а також конкурентоспроможність на ринку праці, в Україні професійна підготовка арт-менеджерів у сфері музичного мистецтва до сьогодні не відбувається належним чином. Про це свідчить відсутність дисципліни «Арт-менеджмент» у навчальних планах з мистецької освіти студентів музичних спеціальностей. Між тим, з огляду на соціокультурні чинники (виникнення світового арт-ринку і арт-бізнесу; створення Міжнародної асоціації з менеджменту культури і мистецтва, що сприяла легалізації арт-менеджменту як науки третього тисячоліття й відповідної навчальної дисципліни), актуальність формування

особистості сучасного фахівця-музиканта як арт-менеджера все частіше осмислюється в національному мистецькому просторі завдяки інноваційно-педагогічним розвідкам викладачів фахових дисциплін.

Перспективи подальших розвідок складають питання моделювання фахової підготовки арт-менеджерів у сфері музичного мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Безгін О. Актуальні питання підготовки фахівців з мистецького менеджменту / О. Безгін, Г. Бернадська // Проблеми мистецької освіти: Типологічні критерії та науково-методична розробка. – К.: СПД Голосуй, 2008. – 138 с.
2. Кольбер Ф. Мистецтво управління: Введення нової дисципліни тисячоліття / Ф. Кольбер // Arts Management. – 2000. – № 1. – С. 46–51.
3. Колбер Ф. Арт-менеджмент – наука третього тисячоліття / Ф. Кольбер, И. Эввар // Арт-менеджер. – 2002. – № 3. – С. 3–10.
4. Проблеми мистецької освіти: Типологічні критерії та науково-методична розробка / Авт. кол.: Безгін О. І. (кер. авт. колективу), Бернадська Г.Є., Дацко О. І., Кочарян І.С., Успенська О. Ю. – К.: СПД Голосуй, 2008. – 238 с.
5. Татарнікова А. А. Педагогічні умови формування професійної компетентності фахівців-музикантів з арт-менеджменту / А. А. Татарнікова // Наука і освіта: Наук.-практ. журнал. – Серія: Педагогіка. – Одеса: ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2016. – №4. – С. 5–10.
6. Тульчинский Г. Л. Менеджмент в сфере культуры: учеб. пособие. – 4-е изд., испр. и доп. / Г. Л. Тульчинский, Е. Л. Шекова. – СПб.: Изд-во «Лань»; Изд-во «Планета музыки», 2009. – 528 с.
7. Часник О. Навчальні програми з арт-менеджменту в університетах США / О. Часник // Вісник ХДАК, 2010. – Вип. 30. – С. 46–51.
8. Arts Management Network: The Network for Arts Administrators and Experts in the Creative Industries. [Electronic resource]. – Mode of access: www.artsmanagement.net/

REFERENCES

1. Bezghin, O. (2008). *Aktualni pyannia pidhotovky fakhivtsiv z mystetskoho menedzhmentu*. [Topical issues of training specialists in artistic management]. Kyiv.
2. Kolber, F. (2000). *Mystetstvo upravlinnia: Vvedennia novoi dystsypliny tysiacholittia*. [Art of Management: Introducing New Millennium Discipline]. Journal: Arts Management, № 1, 46–51.
3. Kolber, V. (2002) *Art-menedzhment – nauka tret'ego tysjatscheletija*. [Art management – the science of the third millennium]. Kyiv.
4. Bezghin, O. I., Bernadska, H. Ie., Datsko, O. I., Kocharian, I. S., Uspenska, O. Iu (2008).

Problemy mystetskoï osvity: Typologichni kryterii ta naukovo-metodychna rozrobka. [Problems of Artistic Education: Typological Criteria and Scientific and Methodical Development]. Kyiv.

5. Tatarnikova, A. A. (2016). *Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoï kompetentnosti fakhivtsiv-muzykantiv z art-menedzhmentu.* [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of music-specialists from art-management]. Odesa.

6. Tul'tschinckij, G. L. (2009). *Menedzhment w cvere kul'tury.* [Management in the field of culture]. СРб.

7. Chasnyk, O. (2010). *Navchalni prohramy z art-menedzhmentu v universytetakh SshA.* [Training programs in art management at US universities]. Kharkiv.

8. Arts Management Network: The Network for Arts Administrators and Experts in the Creative Industries. Retrieved from <http://www.artsmanagement.net>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТАТАРНИКОВА Анжеліка Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри хорового диригування Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової.

Наукові інтереси: формування професійної компетентності з арт-менеджменту у фахівців-музикантів в процесі фахової підготовки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TATARNIKOVA Angelika Anatolyevna – Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of the Odessa state Music Academy A. V. Nehdanovoy.

Circle of scientific interests: Forming professional competence of future specialists-musicians of art- management in the course of special training.

Дата надходження рукопису 12. 11. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов

УДК 37.015.31:7-053.6

БОЖОК Тетяна Володимирівна – викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського
e-mail: tatanabozok16@gmail.com

**НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ
ДУХОВНО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДЛІТКІВ
НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні українське суспільство активно долучається до обговорення проблем освіти та її реформування. Як своєрідну асоціацію до сучасного стану освіти, мистецької зокрема, можна використати вислів з повісті-казки А. Екзюпері «Маленький принц»: «Моя планета з кожним роком обертається все швидше й швидше, а правила залишаються тими самими» [3, с. 54].

Сьогодні у соціокультурній ситуації, що характеризується глобальним поширенням мас-медіа простору і створенням інформативного аудіовізуального середовища нового типу, українська школа не спроможна підготувати учнів до успішної самореалізації в житті [5].

Знайти підхід до кожного учня – це і є рецепт освітніх змін. Світ швидко змінюється, учні постають перед дедалі складнішими викликами, тому школа мусить

допомогти їм розвинути духовно-творчий потенціал.

Кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками [5].

Наразі, питання виявлення та обґрунтування новітніх мистецьких чинників у формуванні духовно-творчого потенціалу, особливо у роботі з учнями підліткового віку, досліджено недостатньо та потребує уточнення, на яке спрямована дана стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У перші десятиліття ХХІ ст. в межах реалізації інтеграційних та культуротворчих процесів у науково-освітньому середовищі України актуалізуються проблеми збереження фундаментальних традицій мистецької освіти. Дослідження проблем мистецької